

Jeugdgezondheidszorg voor gevluchte gezinnen: een kijkje in de keuken van JGZ West-Brabant

M. C. M. Verhagen · M. J. B. Steentjes · K. Van Puyenbroeck

© Bohn Stafleu van Loghum 2016

Samenvatting Naar verwachting is iets minder dan 1 % van de bevolking in West-Brabant medio 2016 een vluchteling. Het is de taak van de GGD West-Brabant om de gezondheid van alle (nieuwkomers)gezinnen te beschermen en te bevorderen via infectieziektebestrijding, screening op tbc, gezondheidsbevordering en met name het bieden van jeugdgezondheidszorg. Dit artikel beschrijft hoe GGD West-Brabant dit tot nu toe heeft aangepakt.

Trefwoorden vluchtelingen · jeugdgezondheidszorg · aansluitend aanbod

Een jeugdverpleegkundige gaat op huisbezoek bij een nieuw gevestigd gezin. Het gaat om een gezinshereniging; moeder en kinderen verbleven vanaf de aankomst op Schiphol slechts enkele dagen in centrale ontvangstlocatie Ter Apel, voordat zij veertien dagen geleden bij vader in de wijk zijn komen wonen. Ze treft bij het gezin thuis toevallig een vrijwilliger aan van VluchtelingenWerk. Deze is blij de verpleegkundige te zien: ze maakt zich zorgen over een ondervoede baby. Bovendien is er financiële nood: het gezin is gisteren op eigen initiatief helemaal naar Ter Apel gereisd omdat het zoontje nog een uitnodiging voor een vaccinatie had. Het geld voor de komende weken is hieraan opgegaan. Het gezin is doodmoe, maakt een matte indruk.

Inleiding

Momenteel stromen vluchtelingen met een status veel sneller dan voorheen door naar een woonhuis in de wijk. Een aantal kinderen (0 tot 19 jaar) heeft echter nog geen jeugdgezondheidszorg (JGZ)-intake gehad of inhaalvaccinaties volgens het Rijksvaccinatieprogramma in een opvanglocatie van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA). Daarom heeft een deel van deze vluchtelingenkinderen in de gemeente inhaalzorg nodig op het gebied van JGZ: maatwerk dat meer inspanningen vraagt! Daarnaast zijn er ook kinderen die rechtstreeks in de gemeente instromen zonder vooraf in de COA-opvang verbleven te hebben. Deze vluchtelingenkinderen zie je in de gemeente voor het eerst, bij hen moet de JGZ opgestart worden.

Uitdagingen

Hoewel de JGZ-taken in een COA-opvanglocatie vrij duidelijk zijn vastgelegd in een landelijke afspraak [1], is dit voor gevluchte gezinnen in de wijk niet het geval. Binnen de JGZ West-Brabant worden deze gezinnen na Basisregistratie Personen (BRP)-registratie zo snel mogelijk opgeroepen om te inventariseren wat nodig is. Naar aanleiding van de grote toestroom van gevluchte gezinnen, heeft de JGZ het algemene 'nieuwkomersconsult' aangepast aan de hand van het Basistakenpakket JGZ asielzoekerskinderen 0–19 jaar. Onder 'nieuwkomers' vallen alle inverhuizende kinderen met een buitenlandse achtergrond.

De instroom in de gemeente van gevluchte gezinnen die nog maar kort in Nederland zijn, maakt de logistiek rondom de contactmomenten ingewikkeld: hoe bereik je de doelgroep en hoe bied je op het juiste moment de benodigde JGZ? Aandachtspunt hierbij is een aansluitend aanbod in de verschillende fasen van opvang.

M. C. M. Verhagen (✉) · M. J. B. Steentjes · K. Van Puyenbroeck
GGD West-Brabant, Tilburg, Nederland
m.verhagen@ggdwestbrabant.nl

Daarbij vergen ‘nieuwe groepen’ vluchtelingen uit onder andere Syrië en Eritrea meer doelgroepgerichte kennis en kunde van de zorgprofessionals. Tijdens de contactmomenten worden meerdere thema’s gesignaleerd waarop gezondheidsvoorlichting wordt ingezet: gezonde (op)voeding, seksuele kennis en gezondheid, drank- en drugsgebruik, fietsongevallen en verveling. Dit zijn ook risico’s en aandachtspunten die Simone Goosen in haar proefschrift beschrijft [2]. Wachtlijsten voor een middelbare school en onzekerheid over de toekomst monden vaak uit in een energielek om in te burgeren en te gaan participeren in de samenleving.

Initiatieven

Het is van groot belang dat JGZ-instellingen deskundig en multidisciplinair inspelen op de knelpunten rondom de toegenomen stroom vluchtelingen. Snelheid en zorgvuldigheid gaan hierbij hand in hand. Hoe pakt de JGZ West-Brabant dit aan?

- Er wordt integraal samengewerkt binnen de JGZ West-Brabant. Tijdens brainstormsessies en werklunches wordt intern aansluiting gezocht om zorg af te stemmen binnen alle afdelingen (JGZ, Gezondheidsbevordering, Infectieziektenbestrijding, Tuberculose en Seksueel Overdraagbare Aandoeningen).
- Om samenhang tussen de JGZ Publieke Gezondheid Asielzoekers en de dienstverlening van andere lokale (zorg)ketenpartners te bevorderen en bestendigen, vindt coördinatie plaats binnen de lokale zorgketen. Nauwe samenwerking werd ook gezocht met de scholen voor eerste opvang anderstaligen.
- Relevante informatie wordt via intranet naar alle medewerkers gecommuniceerd. Bij deze berichtgeving ligt de nadruk op de al aanwezige interculturele competenties en professionele beroepshouding: ga open in contact, wees je bewust van je eigen waarden en normen. Wees geïnteresseerd in wat mensen willen vertellen en deel de zorg. Zet in op normaliseren en het bevorderen van veerkracht en netwerk-mogelijkheden.
- Aandachtspunten bij alle gevluchte kinderen en hun ouders zijn angstgevoelens, gedragsproblemen en post-traumatisch stresssyndroom, maar ook latente infectieziekten, scabiës, tienerzwangerschappen, vrouwelijke genitale verminking en spraaktaalontwikkeling.
- JGZ West-Brabant kiest ervoor de tolkentelefoon weer mogelijk te maken binnen de reguliere JGZ.
- Werkinstructies worden aangescherpt en toegespitst op het optimaliseren van continuïteit en vroegsignalering van zorgbehoeften bij deze gezinnen. Daarbij is er specifieke aandacht voor de kwaliteit van overdrachten bij verhuizingen tussen AZC’s en vestiging in de gemeenten.
- Er zijn pilots gehouden die een gestructureerde samenwerking tussen JGZ-professionals met de vrij-

willigers van het lokale VluchtelingenWerk bewerkstelligen, profiterend van elkaars kennis en expertise [3]. In het kader van collectieve preventie en versterking van eigen kracht, sluit een aantal JGZ-professionals regelmatig aan bij de plaatselijke nieuwkomersmoedergroep.

- JGZ-professionals kregen een vervolgscholing op cultuursensitief hulpverleners en vergroting van interculturele competenties. Hiervoor is aansluiting gezocht bij GGD GHOR Nederland en Pharos.
- JGZ West-Brabant is een van de partners in het traject ‘Integratie door wijkparticipatie’. In 2016 en 2017 zullen niet-westerse migranten in de regio die de inburgeringscursus hebben afgerond, meer voorlichting krijgen over gezondheids- en leefstijlaspecten. Hiervoor heeft de gemeente Breda vanuit het Europese Migratie- en Veiligheidsfonds (AMIF) subsidie ontvangen.

Grootste uitdaging: bied een aansluitend en continu aanbod

Vluchtelingenkinderen en hun ouders zijn extra kwetsbaar: ze hebben meer dan gemiddeld gezondheidsproblemen en lopen ook meer risico om gezondheidsproblemen te ontwikkelen. Dit terwijl een goede gezondheid belangrijk is om mee te kunnen doen in de samenleving. Daarom is het essentieel om vanaf het moment van binnenkomst in Nederland een aansluitend en continu aanbod te realiseren in de verschillende fasen van opvang van asielzoekers en vluchtelingen. Doel hiervan is vroegsignalering, het inschatten van zorgbehoeften, normaliseren en bevorderen van veerkracht. Dit blijft zowel landelijk als lokaal een uitdaging. JGZ is dichtbij en de enige organisatie in Nederland die praktisch alle kinderen in beeld heeft en kwetsbare kinderen in beeld houdt. JGZ West-Brabant staat op voor kwetsbare en (veer)krachtige vluchtelingenkinderen en hun ouders. Zij verdienen een veilige en gezonde plek in onze samenleving!

Literatuur

1. GGD GHOR Nederland. Basispakket jeugdgezondheidszorg voor asielzoeker kinderen 0-19 jaar. 2014.
2. Goosen S. A safe and healthy future? Epidemiological studies on the health of asylum seekers and refugees in the Netherlands. Utrecht: Goosen; 2014.
3. Steentjes MJB. Factsheet: Vluchtelingen versterken met hulp van de jeugdgezondheidszorg. <https://www.ncj.nl/actueel/nieuwsberichten/nieuwsartikel/?item=1074>. Geraadpleegd 23 augustus 2016.

M.C.M. Verhagen, jeugdarts (AIOS)

M.J.B. Steentjes, jeugdverpleegkundige

K. Van Puyenbroeck, jeugdarts (AIOS)